

І. В. Роздобудько

Новозибків

НОВОЗИБКІВ – місто Брянської області РФ, райцентр. Знаходиться на р. Карна (бас. Дніпра), за 207 км від обл. центру на укр. істор. землі Стародубщина. Насел. 39 725 осіб (2019), переважно росіяни, а також українці (3,2 %) та білоруси (1,8 %). Площа 31,5 км². Засн. як слобода Зибка старообрядцями – втікачами з центр. частини Рос. імперії, які оселилися на берегах однойм. озера неподалік від укр. с. Людкове та Тростань і відіграли значну роль у становленні та розвитку Н. Перша письм. згадка – в універсалі полковника М. Миклашевського 1701. Слобода належала до Топал. сотні Стародуб. полку. Мешканці займалися виготовленням канатів, олії, мила, дрібними ремеслами й торгівлею. 1708–09 старообрядці з влас. ініціативи взяли активну участь у війні зі шведами, за що були помилувані рос. імператором Петром I. 1808 слобода Зибка стала центром Новозибків. пов. Черніг. губ., від 1809 – місто із сучас. назвою. Під час війни з Наполеоном 1812 у Н. сформовано повіт. загін, що воював у складі Брян.-Черніг. ополчення (зокрема і за кордонами Рос. імперії). За переписом 1859, у Новозибків. пов. (найбільшому за чисельністю насел. у Черніг. губ.) проживало 113 тис. осіб, серед них 76 тис. – українці. 1822 відкрито повіт., 1875 – реал. училища, 1879 – земську публічну бібліотеку, 1880 – жін. г-зію, 1900 – с.-г. тех. училище. Починаючи від 1860-х рр., у Н. збуд. 10 сірник. заводів і ф-к, 1908 створ. Рос. товариство сірник. торгівлі (мало майже повну монополію на виробництво сірників у Рос. імперії). 1887 відкрито залізн. станцію, що зв'язала Н. із Брянськом, м. Гомель (нині Білорусь) і Новгород-Сіверський (нині Черніг. обл.). 1917–18 – повіт. центр Черніг. губ. у складі УНР і Української Держави. 9 липня 1917 у Н. проведено нараду представників громад. організацій Стародуб. краю, на якій ухвалено рішення про те, що «північні повіти губернії (Новозибківський, Мглинський, Стародубський, Суразький та Новгород-Сіверський) не відділяються від південних, а залишаються на території автономної України з обов'язком забезпечення прав меншин». 1917 у місті базувався загін Вільного козацтва з 50-ти вояків на чолі з підстаршиною Андросюком. Від 1919 – повіт. центр Гомел., від 1926 – Брян. губ., від 1929 – райцентр Зх., від 1937 – Орлов. (усі – РФ), від 1944 – Брян. обл. За переписом 1926, у Новозибків. пов. українці становили 13,9 % насел. Від 1963 у Н. знаходився центр Рос. давньоправослав. Церкви (неофіц. назва Новозибків. старообряд. ієрархії), 2002 його перенесено до Москви. Пам'ятками укр. історії Н. є старообряд. Спасо-Преображен. собор, зведений 1911–14 за зразками укр. нар. дерев'яної архітектури, та

пам'ятний знак обл. залізнич. вокзалу, де наведено текст універсалу стародуб.
полковника М. Миклашевського про заснування слободи Зибкої. Серед видат. уродженців –
ґрунтознавець М. Годлін, художник В. Калуга, кінорежисер Г. Рошаль, літературознавець Б.
Шалагінов. У Н. похов. мовознавець П. Расторгуєв, який досліджував говірки пн. повітів
Черніг. губ., зокрема й Новозибківщини.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Новозибків / І. В. Роздобудько // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-73428>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).